

Nota

Maasmechelen (Opgrimbie)

Rijksweg 543-545

Verslag van het landschappelijk bodemonderzoek en proefsleuvenonderzoek
PROGRAMMA VAN MAATREGELEN
2018D324

HAAST

Historisch en Archeologisch Advies, Studies en Toegepast onderzoek

Rik van de Konijnenburg
Grauwe Torenwal 6/00/1
B-3960 Bree (BE)
Mob. 0496 209 018
e-mail: rik@konijnenburg.com

Haast-rapport 2018-25/ wettelijk depot: D/2018/12654/25
verwijzing: VAN DE KONIJNENBURG, R., WIJNEN, J. en JANSSEN, J., (2018), Maasmechelen (Opgrimbie), Archeologienota – verslag van het landschappelijk bodemonderzoek en proefsleuvenonderzoek, HAAST-rapport 2018-25, Bree, D/2018/12654/25

Projectcode:	2018D324
Naam erkende archeoloog:	Rik van de Konijnenburg
Erkenningsnummer:	OE/ERK/Archeoloog/2015/00041
Locatiegegevens:	zie gegevens archeologienota: https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/6685
Lambertcoördinaten onderzoeksgebied:	zie gegevens archeologienota: https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/6685
Kadastergegevens:	zie gegevens archeologienota: https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/6685
Topografische kaart:	zie gegevens archeologienota: https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/6685
Alle betrokken actoren:	Rik van de Konijnenburg (erkend archeoloog), Joan Janssen (archeoloog)
	Jeroen Wijnen (aardkundige – fysisch geograaf)
Betrokken personen buiten het project:	
Contact:	Rik.vandekonijnenburg@telenet.be , 0496 209 018 jeroen.wijnen@laaglandarcheologie.nl

© 2018 HAAST bvba, Grauwe Torenwal 6/00/1, B-3960 Bree

Foto's: HAAST – Rik vd Konijnenburg (tenzij anders vermeld)

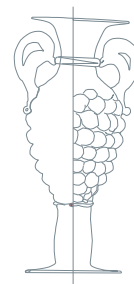
Tekeningen: HAAST (tenzij anders vermeld)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

Wettelijk depot: D/2018/12654/25

Copyright reserved. No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without the permission from the publisher.

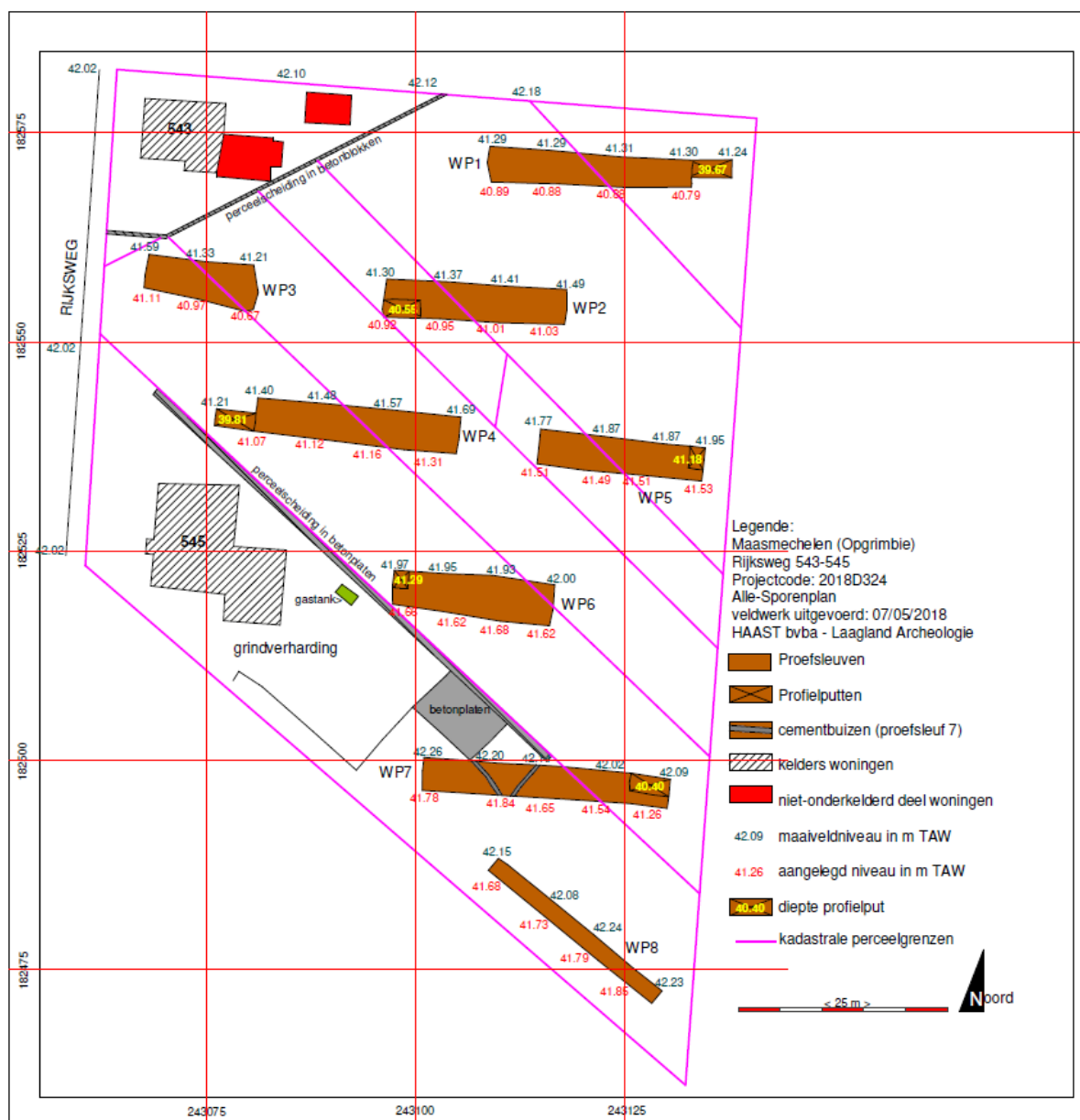
COVERFOTO: Proefsleuf 2, opname 7/05/2018

INHOUD

1. Beschrijvend gedeelte	p.5
2. Bouwprogramma	p.7
3. Resultaten voorafgaand archeologisch onderzoek	p.12
4. Assessment van het terrein	p.13
5. Gemotiveerd advies	p.16
6. Figurenlijst	p. 17

Fig. 1: Allesporenplan projectcode 2018D3, Maasmechelen (Leut) - Steenakkerstraat

1. Beschrijvend gedeelte

Administratieve gegevens

Projectcode: 2018D324

Nummer wettelijk depot: D/2018/12654/25

Naam en erkenningsnummer archeoloog: Rik van de Konijnenburg, OE/ERK/Archeoloog/2015/00041, Grauwe Torenwal 6/00/1 – 3960 Bree

Naam en adres van de opdrachtgever: Gervi Rijksweg 539, 3630 Maasmechelen

Locatiegegevens:

Provincie: Limburg

Gemeente: Maasmechelen

Deelgemeente: Opgrimbie

Adres: Rijksweg 543-545

Toponiem:

Bounding Box:

Nr	X	Y
1	243064.284	182582.566
2	243140.738	182576.724
3	243132.239	182461.128
4	243060.502	182523.254

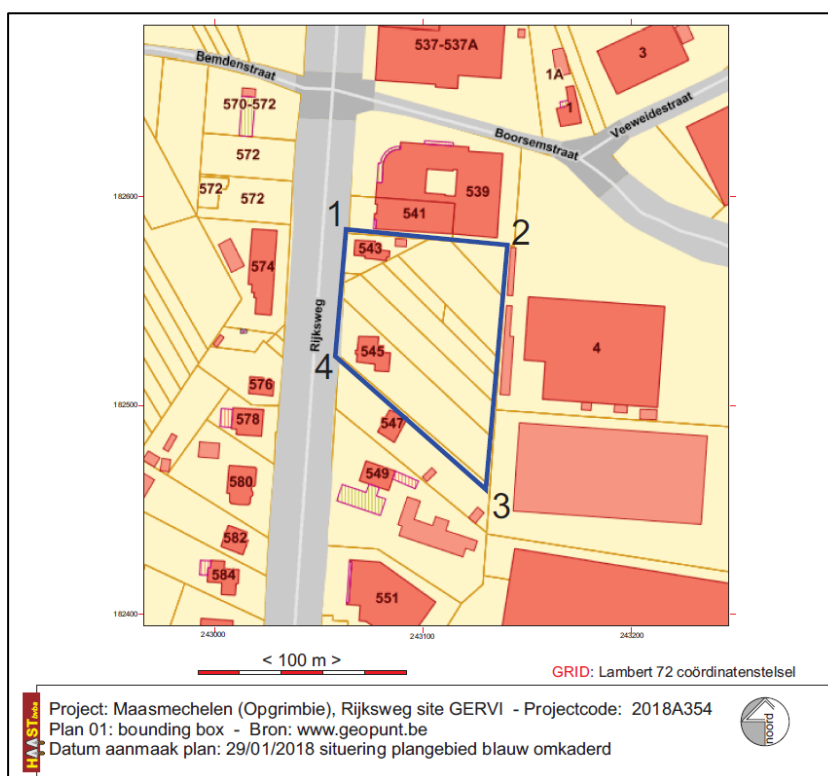

Fig. 2: Bounding Box

Kadastrale gegevens:

Het projectgebied is gekadastreerd als Maasmechelen, 2de afd (Opgrimbie) Sectie B, percelen 19w, 19r, 111f, 20k, 21b, 21c, 22d, 23d, 24e . De oppervlakte zoals aangegeven in cadgis viewer bedraagt 6.739,65 m².

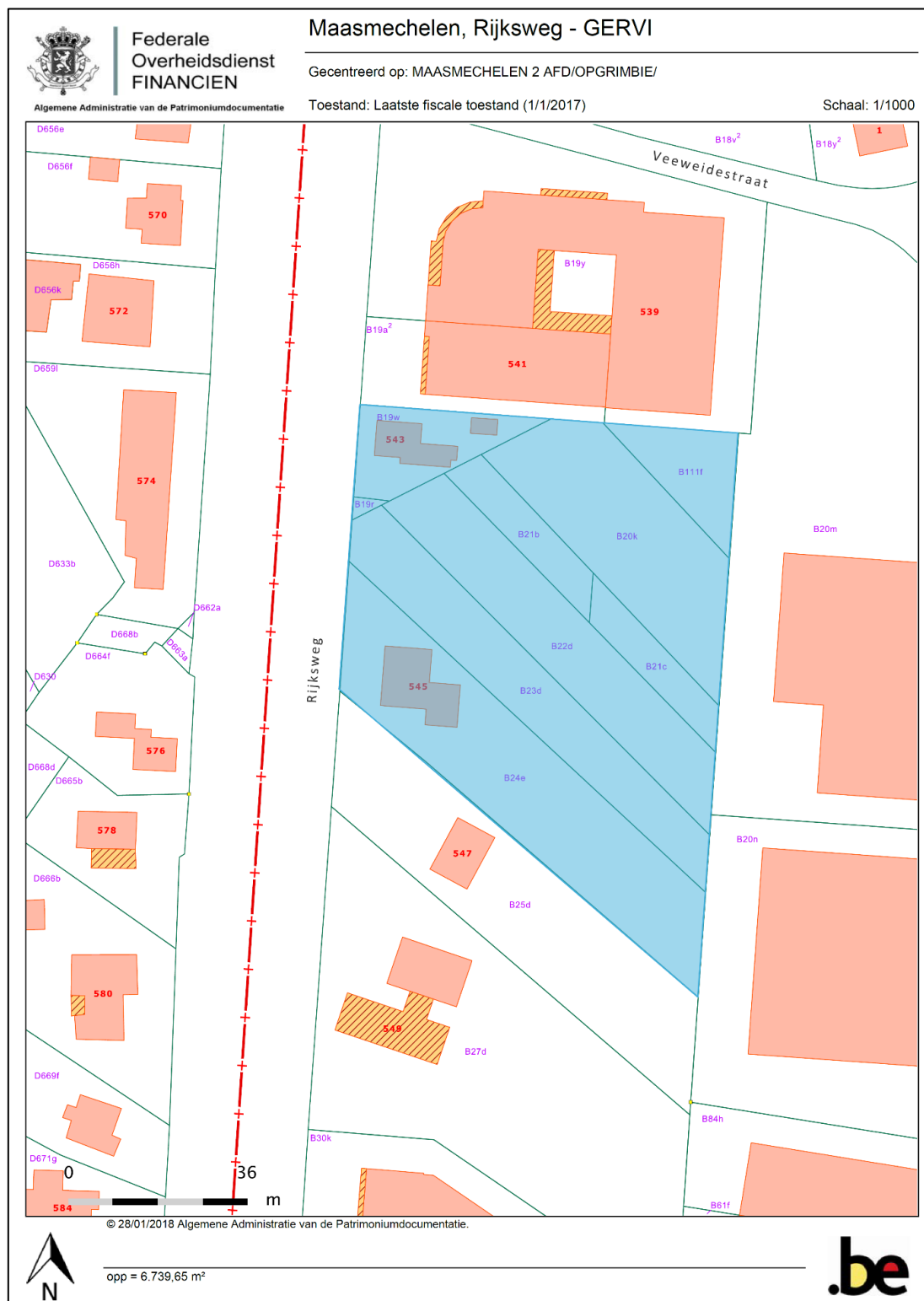

Fig. 3: Kadastraal uittreksel 01/01/2017

Begin- en einddatum van het onderzoek:

Het proefsleuvenonderzoek ter opmaak van deze nota startte op 7/05/2018 en werd afgerond op 7/05/2018, wat betreft het veldwerk.

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed:

Bureauonderzoek, Proefputten- en proefsleuvenonderzoek, profielkolommen, landschappelijk bodemonderzoek

2. Bouwprogramma

Op de verschillende kadastrale percelen zullen in twee fasen magazijnen en winkelruimte gebouwd worden met aansluitend parking en wegenis en in de uiterste zuidelijke hoek van het terrein de aanleg van een infiltratiebekken van 150 m². Het gebouw is een industriebouw waarbij gefundeerd wordt op betonnen zolen van 2 x 2 m en een dikte van 0,80 m. De aanzetdiepte van deze zolen ligt -1,00 m onder het vloerpeil (= maaiveld) met uitzondering van de achterwand van het magazijn, de oostgevel, waar de zolen op -2,40 m zullen geplaatst worden omwille van de te bouwen laad- en loskade.

De vloer in de winkelruimte bestaat uit, na het verwijderen van de teelaarde, vollegrond afgedekt met PVC-folie, daarop een 20 cm dikke gewapende betonplaat, gevolgd door een 10 cm dikke laag isolatie, af te werken met een 6 à 7 cm dikke laag gladde chape waarop een tegelvloer wordt aangebracht.

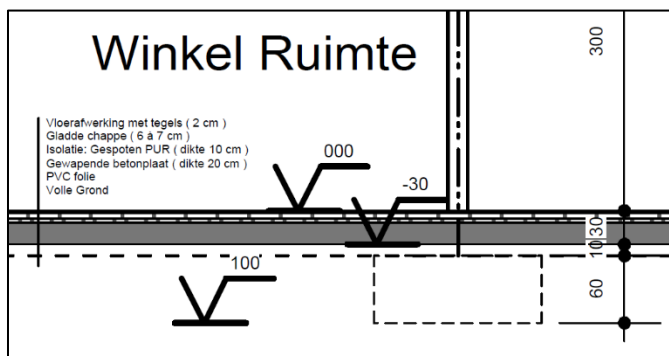
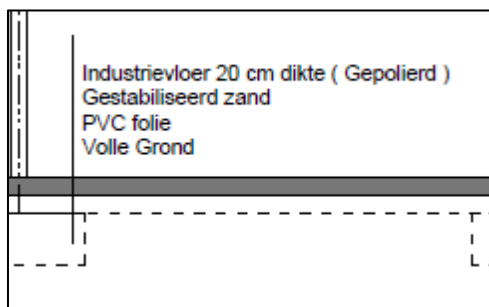

Fig. 4: detail uit het doorsnede plan deel winkelruimte zoals aangereikt met aanduiding van de diepte van de funderingszolen en opbouw van de vloer

De vloerplaat in de magazijnen rust na het verwijderen van de teelaarde op volle grond, afgedekt met PVC-folie, daarop gestabiliseerd zand en afgewerkt met een gepolierde industriefloer van 20 cm dikte.

Fig. 5: detail van de vloeropbouw en fundering in het magazijn gedeelte.

De aanleg van de parkeerplaatsen en wegenis gebeurt volgens een typeprofiel met verwijdering van de teelaarde, opvulling met grove steenslag, daarop een laag fijne steenslag en afgewerkt met gestabiliseerd zand waarop klinkers worden gelegd voor aanduiding van de parkeerplaatsen en asfaltbeton voor de wegenis.

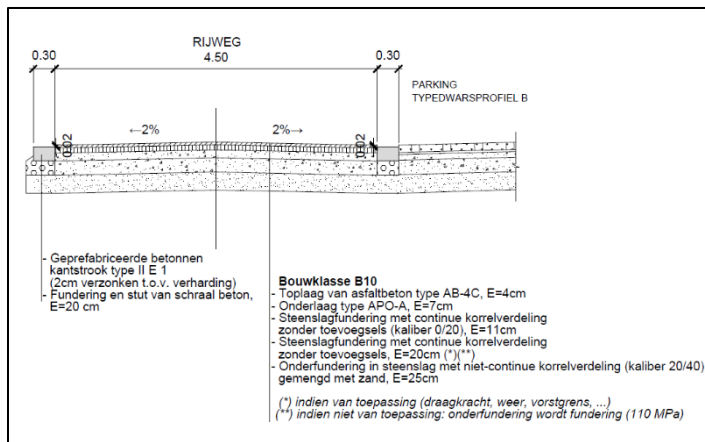

Fig. 6: Typedwarsprofiel van de wegenis en parkeerplaatsen

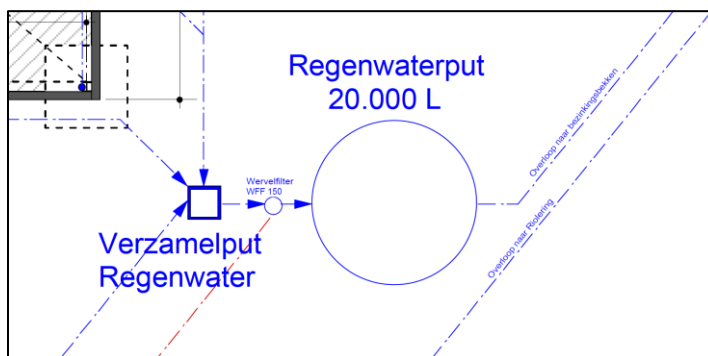

Fig. 7: detail uit het funderings- en rioleringsplan met inplanting van de regenwaterput.

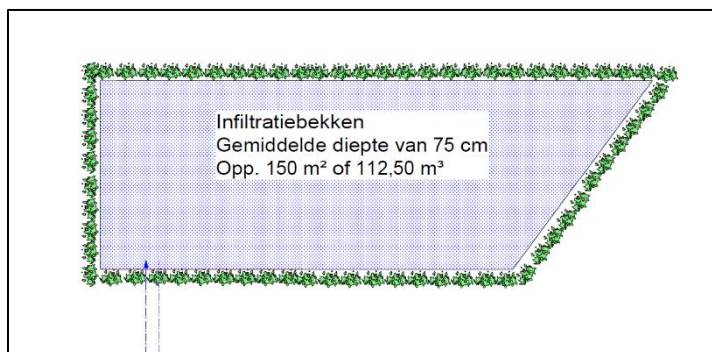

Fig. 8: detail van het infiltratiebekken

De afmetingen van het infiltratiebekken zijn 150 m² in oppervlakte en 75 cm diep. Op de scheiding met het zuidelijk aanpalend perceel en tussen de gebouwen en de Rijksweg worden smalle stroken groen aangelegd. Ten slotte wordt uiteraard ook voorzien in nutsleidingen met aan- en afvoer van water, elektriciteit, gas en kabelnetwerk. Voor de opvang van het regenwater zal aan de zuidzijde van het winkelgedeelte een regewaterput geplaatst worden met een capaciteit van 20.000 liter. Aan die put wordt een overloop aangelegd naar het infiltratiebekken dat op haar beurt via een overloop wordt aangesloten op de riolering aan de Rijksweg. Uiteraard worden de rioleringen op vorstvrije diepte aangelegd, -60 tot -80 cm onder het maaiveld.

Het bouwprogramma omvat de volledige oppervlakte van het projectgebied; heel het terrein, 6.739,65 m², is derhalve te beschouwen als bedreigd gebied.

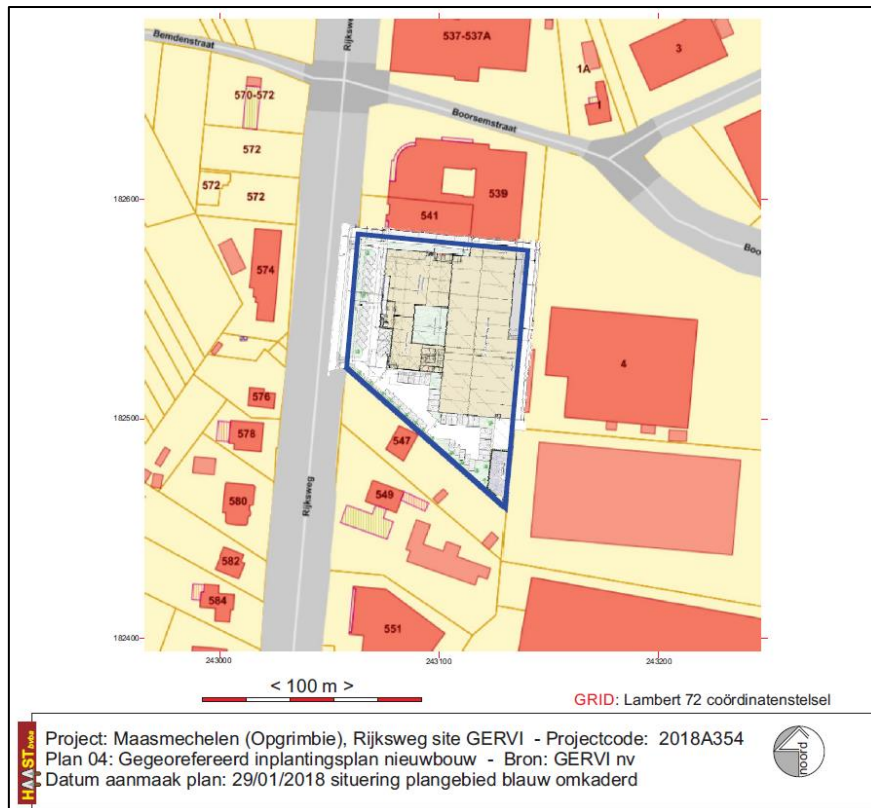

Fig. 9: gegeoreferend bouwplan geprojecteerd op het GRB © geopunt.be

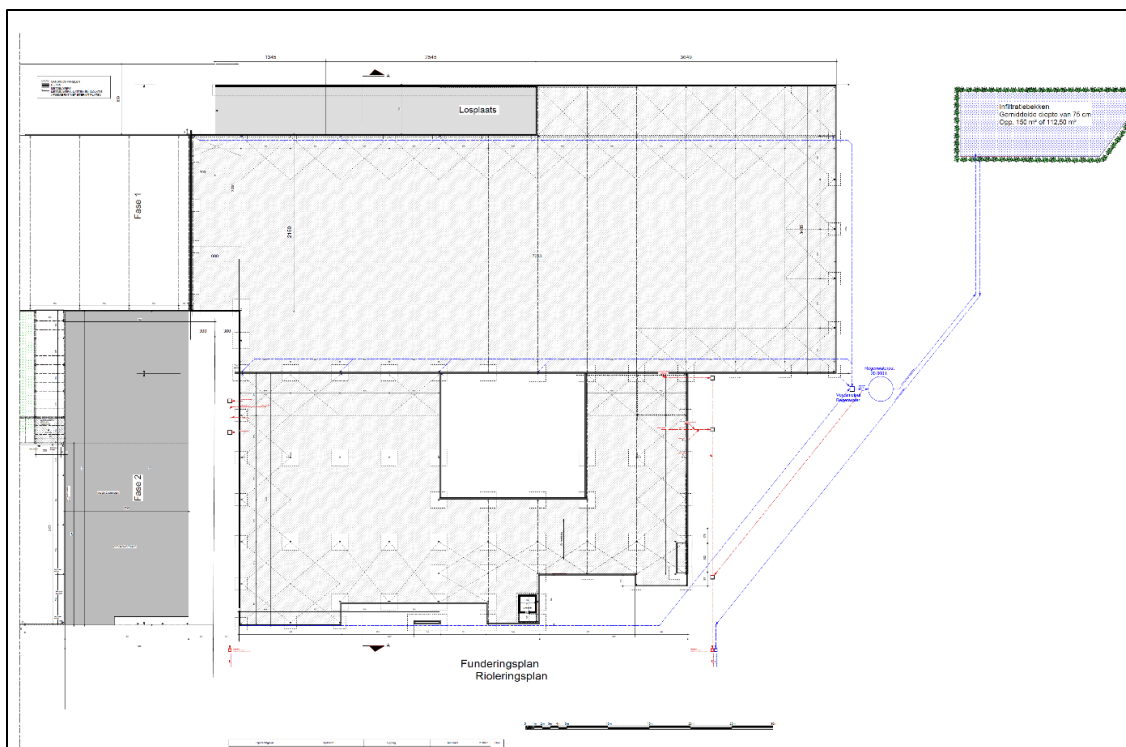

Fig. 10: funderingsplan zoals aangereikt door het architectenbureau

Fig. 11: Overzicht van de bestaande toestand en te slopen woningen: 180° panorama van het terrein, de af te breken woningen, het veld.

Verstoorde zones:

De misschien matig, mogelijk ernstig verstoorde zones die aangeduid kunnen worden zijn de plaats waar de kleine hoeve stond en de mogelijk geëffende strook grond op perceel 736b.

Fig. 12: Verstoorde zones binnen het projectgebied (de kelders en directe omgeving van de woningen met huisnummers 543 en 545)

3. Resultaten voorafgaand archeologisch onderzoek

Afweging noodzaak verder onderzoek

In eerste instantie wordt nagegaan of een verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem noodzakelijk is, omdat de opsporing van archeologische sites bij voorkeur gebeurt via een zo miniem mogelijke verstoring van de bodem. Indien het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem de afwezigheid van een archeologische site niet kan staven, wordt overgegaan naar een vooronderzoek met ingreep in de bodem. In geval de aanwezigheid van een archeologische site wordt bevestigd, dient men te proberen die *in situ* te bewaren. Indien dit niet mogelijk is, dient men over te gaan tot een opgraving.

Advies zoals geformuleerd in het programma van maatregelen toegevoegd aan archeologienota ID6685:

Omdat uit voorgaande blijkt dat de archeologische verwachting om verschillende redenen matig mag ingeschat worden en afhankelijk is van de geomorfogenetische positie van het projectgebied, zal via het programma van maatregelen aanbevolen worden een landschappelijk bodemonderzoek doormiddel van een proefputtenonderzoek uit te voeren eventueel gevolgd door een proefsleuvenonderzoek om zo het terrein archeologisch te kunnen evalueren en waarderen. Het landschappelijk bodemonderzoek dient daarbij uitgevoerd te worden als een proefputtenonderzoek waardoor transecten en profielen kunnen aangelegd worden om na te gaan of het projectgebied effectief door een oude maasarm wordt doorkruist.

Indien het terrein al in de metaaltijden of later in gebruik zou geweest zijn voor landbouwdoeleinden, dan is de kans groot op het aantreffen van off site fenomenen zoals spiekers en afvalkuilen. Deze sporen kunnen enkel via een proefsleuvenonderzoek gedetecteerd en geëvalueerd worden. De richting en inplanting van de proefputten en eventueel proefsleuven is west-oost; haaks op de richting van de Rijksweg en daardoor ook haaks op de mogelijk van zuid naar noord doorheen het projectgebied lopende oude maasarm.

Onderzoeksstrategie

Het veldwerk, landschappelijk bodemonderzoek en proefsleuvenonderzoek, werd uitgevoerd door 1 bodemkundige en 2 archeologen. De resultaten werden door de bodemkundige in een rapport weergegeven dat verwerkt is in het verslag.
Gebruikt materiaal

De landschappelijke profielputten en proefsleuven werden gegraven met een 17-ton kraan met een gave graafbak van 2 m breed.

De locatie van de proefsleuven, samen met de niveaus van het aangelegde vlak werden ingemeten met een ALTUS APS-NR2 gps-toestel met een afwijking horizontaal van 0,5 tot 1 cm en verticaal van 0,8 tot 1,2 cm.

Inbreng specialisten

Jeroen Wijnen van Laaglandarcheologie met een ruime ervaring in bodems in Vlaanderen, met name in de provincies Limburg, Antwerpen en Vlaams-Brabant, werd aangetrokken om het bodemonderzoek mee uit te voeren. Hij verzorgde ook het verslag dat verwerkt werd in de archeologienota.

4. Assessment van het terrein

Het aardkundig onderzoek: Algemeen bestaat de ondergrond binnen het onderzoeksgebied uit grof zand en grinden en fijn alluvium van de Formatie van Stokkem¹. De Stokkem Grinden zijn afgezet als herwerkte afzettingen van de bovenste grinden van de laagterrassen uit het Saaliaan tot Laat-Weichseliaan (Terassen van Eisden-Lanklaar, Maasmechelen en Geistingen)². Door het grote verval tussen Lanaken en Maaseik zijn daar van nature talrijke meanders en stroomverplaatsingen. In principe ligt het fijne alluvium op de Stokkem Grinden. De Stokkem Grinden zijn vanaf de overgang Laat-Weichseliaan-Holoceen tot nu worden afgezet. Het fijn alluvium kan onderverdeeld worden in het kleiig alluvium van het Lid van Mullem³ dat zou zijn afgezet voor de ontbossing en het lemig alluvium van het Lid van Heppeneert⁴ dat na de ontbossing (ergens vanaf het Neolithicum) zou zijn afgezet. Het alluvium representeert overstromingsafzettingen, ook wel bekend als oeverafzettingen.

Binnen het onderzoeksgebied zijn bruine, sterk grindige, matig grove, kleiige zanden van de Stokkem Grinden aangetroffen op 165 à 167 cm –mv. De aangetroffen Stokkem Grinden bevinden zich net onder het laagvlak met de klei van het Lid van Mullem en zijn daarom kleiig. Vervolgens is in het algemeen vanaf 102 à 125 cm –mv lichtgrijze, sterk siltige klei met wat roest en mangaanspikkels aangetroffen van het lid van Mullem. Alleen in de profielkolom van werkput 7 bestond het Lid van Mullem uit bruine sterk zandige klei met wat roest en mangaanspikkels aangetroffen van het lid van Mullem. In deze kleilaag waren lensvormige concentraties van meer zandige klei aanwezig. Deze variatie in textuur is veroorzaakt doordat de afzetting bij een enigszins hogere stroomsnelheid moet zijn opgetreden, anders gezegd, dichter bij de oever zijn afgezet van de toenmalige Maas. Verder is bruine, sterk zandige leem met enkele roestvlekjes en mangaanvlekken aangetroffen vanaf 31 à 44 cm –mv. In het fijne alluvium zijn geen laklagen (voormalige loopvlakken) aangetroffen en de afzettingen van het Lid van Mullem en het Lid van Heppeneert bestaan beide uit een homogeen pakket. In de humeuze bovengrond bestaande uit grijsbruine, zwak humeuze, sterk zandige leem zijn bijmengingen aangetroffen zoals plastic, baksteen, betonijzer, grind, brokken dakleien en

¹ Beerten, 2005, In de beschrijving beschreven als Formatie van Leut; Borremans 2014.

² Borremans 2014.

³ Beerten, 2005, In de beschrijving beschreven als Mullem klei, Formatie van Leut; Borremans 2014.

⁴ Beerten, 2005, In de beschrijving beschreven als Heppeneert leem, Formatie van Leut; Borremans 2014.

steenkolengruis. Deze humeuze bovengrond is tenminste voor een deel recentelijk vergraven en verstoord.

Binnen de beoogde verstoringsdiepte zijn geen resten uit de Prehistorie te verwachten omdat het Lid van Mullem pas vanaf ca. 105 cm –mv is aangetroffen. Verder zijn bij de prospectie door middel van een ingreep in de bodem, geen sporensites aangetroffen in het Lid van Heppeneert. Joan Janssen die begin jaren '70 vanaf Rekem naar het College in Maaseik fietste, vertelde dat dit een terrein was dat altijd nat was.⁵

Het proefsleuvenonderzoek

Ondanks de lage verwachting naar aantreffen van archeologische erfgoedwaarden werden toch 8 proefsleuven aangelegd omdat er mogelijk toch bodemsporen of archeologica in situ konden aangetroffen worden uit de vroege Middeleeuwen of later. Het vlak in de proefsleuven werd aangelegd op een 15-tal cm onder de ploegvoor (teelaarde/Ap). Echter, in geen enkele proefsleuf werd enig bodemspoor aangetroffen. Enkel in proefsleuf 7 tekenden zich twee greppels af maar die bleken gegraven te zijn voor de aanleg van cementen buizen. Bij gebrek aan sporen beperkten we de verdere bespreking van de proefsleuven in het verslag tot een fotografisch overzicht van de aangelegde vlakken.

Uit het onderzoek van de drie grote profielkolommen, proefputten 1, 4 en 7 bleek het projectgebied ten opzichte van de 'herkenbare' oude Maasarm – de Kikbeekbedding - in de binnenbocht te liggen en maakt daar deel uit van een kronkelwaard. Een dergelijke kronkelwaard is aangegroeid. Om die reden heeft het onderzoeksgebied ooit deel uitgemaakt van een oude stroomgeul van de Maas, maar deze is verder morfologisch niet meer herkenbaar. Wel morfologisch herkenbaar zijn voormalige overstromingsgeulen binnen de kronkelwaard. De herwerkte Stokkem Grinden representeren de beddingafzettingen van deze voormalige geul. Omdat het Lid van Mullem op deze grinden is aangetroffen, heeft de verplaatsende oude Maasgeul het onderzoeksgebied al ergens in de prehistorie verlaten. Vanaf die tijd lag het onderzoeksgebied in de actieve overstromingsvlakte van de Maas, totdat het gebied westelijk van de huidige Maas ergens in de Middeleeuwen tot Nieuwe tijd werd bedijkt. In deze overstromingsvlakte zijn in de prehistorie het Lid van Mullem en later het Lid van Heppeneert afgezet. Omdat het aantreffen van sporen uit de pre- en protohistorie zeer laag mag ingeschat worden gelet op het feit dat het projectgebied deel uitmaakte van een actieve overstromingsvlakte, kon, op basis van het feit dat vanaf de Middeleeuwen de Maas bedijkt werd, enkel nog gehoopt worden op eventuele sporen uit de Middeleeuwen of later. Daarom werden nog 8 proefsleuven aangelegd die echter geen enkel spoor en geen enkele andere vondst opleverden. Het terrein is derhalve volledig "archeologisch steriel" en biedt geen enkele kans op het aantreffen van kennisvermeerderende relictten onder welke vorm dan ook.

⁵ Joan Janssen, pers. communicatie.

Dit sluit aan bij de conclusie van het bureauonderzoek (archeologienota ID6685): *Als besluit, rekening houdend met de bedenkingen geformuleerd door E. Paulissen, menen we te mogen stellen dat de archeologische verwachting eerder matig moet ingeschat worden en vooral moet toegespitst worden op mogelijke sporen van off site fenomen gekoppeld aan landbouwactiviteiten in de alluviale vlakte.* Er werden zelfs geen sporen van off site fenomenen aangetroffen.

Ten slotte moeten we erop wijzen dat het terrein, na verwijdering van de teelaarde, nog zal opgehoogd worden tot het niveau van het ten noorden aanpalende perceel. Het projectgebied daalt van zuid naar noord van +42.23 m TAW naar +41.30 m TAW terwijl het aanpalend perceel vlak aangelegd is op +42.18 m TAW. Dit betekent dat het centrale en vooral het noordelijke gedeelte van het projectgebied met 1 meter en meer dienen opgehoogd te worden.

Gelet op de totale afwezigheid van archeologische sporen wordt geadviseerd het terrein vrij te geven van verder archeologisch onderzoek.

5. Gemotiveerd advies

Algemeen kan gesteld dat het terrein gelet op de afwezigheid van archeologisch interessante sporen en archeologica kan vrijgesteld worden van verder archeologisch onderzoek.

Advies:

Op basis van de resultaten van het landschappelijk bodemonderzoek en het archeologisch proefsleuvenonderzoek kan besloten worden dat het projectgebied geen resultaten heeft opgeleverd wat betreft archeologische kennisvermeerdering aangezien op het terrein geen bodemsporen noch archeologica werden aangetroffen. Het projectgebied kan daarom vrijgegeven worden van verder archeologisch onderzoek.

Dit ontslaat de aannemer/bouwheer echter niet van zijn verplichtingen.

De aannemer/uitvoerder van de werken is gehouden aan de meldingsplicht van archeologische vondsten. Deze melding van archeologische toevalsvondsten is wettelijk verplicht. De context zit vervat in [artikel 5.1.4](#) van het [Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013](#).

De vinder is verplicht om de vondst binnen de drie dagen te melden aan het agentschap Onroerend Erfgoed en beschermt de vondst en haar vindplaats tot tien dagen na het vinden.

6. Lijst met afbeeldingen

COVERFOTO: Proefsleuf 2, opname 7/05/2018

Fig. 1: Allesporenplan projectcode 2018D3, Maasmechelen (Leut) - Steenakkerstraat

Fig. 2: Bounding Box

Fig. 3: Kadastraal uittreksel 01/01/2017

Fig. 4: detail uit het doorsnede plan deel winkelruimte zoals aangereikt met aanduiding van de diepte van de funderingszolen en opbouw van de vloer

Fig. 5: detail van de vloeropbouw en fundering in het magazijn gedeelte.

Fig. 6: Typedwarsprofiel van de wegenis en parkeerplaatsen

Fig. 7: detail uit het funderings- en rioleringsplan met inplanting van de regenwaterput.

Fig. 8: detail van het infiltratiebekken

Fig. 9: gegeorefereerd bouwplan geprojecteerd op het GRB © geopunt.be

Fig. 10: funderingsplan zoals aangereikt door het architectenbureau

Fig. 11: Overzicht van de bestaande toestand en te slopen woningen: 180° panorama van het terrein, de af te breken woningen, het veld.

Fig. 12: Verstoorde zones binnen het projectgebied (de kelders en directe omgeving van de woningen met huisnummers 543 en 545)